

KRİPTO PARA İKİLEMİ: KARAPARA AKLAMA ve BITCOİN

Burcu GEDİZ ORAL¹
Yusuf YEŞİLKAYA²

ÖZET

Küresel bir fenomen olan karapara aklama, suçluların uyuşturucu kaçakçılığı, terörizmin finansmanı, yolsuzluk ve vergi kaçakçılığı gibi mali suç faaliyetleriyle ilişkili³ olması nedeniyle dünya genelinde ekonomik istikrara yönelik büyük bir tehdit olarak görülmektedir. Teknolojilerin gelişmesi ve Bitcoin vb. kripto para birimleri, hükümetlere yeni ulusal güvenlik zorlukları yaratmış, terörist gruplar ve organize suç örgütlerine fırsatlar sunan yıkıcı bir finansal teknolojiye dönüşmüştür. 2009'da yaratıldığından beri Bitcoin kullanımı dünya çapında katlanarak artmıştır. Bununla birlikte, terör finansmanı ve karapara aklama faaliyetlerini kolaylaştırmak için Bitcoin hızla kullanılmıştır. Ülkeler Bitcoin'i yasaklamadan izin vermeye kadar farklı düzenlemelere gitmişlerdir. Bu tutarsızlık, Bitcoin'in etkili bir şekilde sınıflandırılmamasından kaynaklanmaktadır. Bir yanda Bitcoin'in bir para birimi olduğunu savunanlar, diğer yanda Bitcoin'in bir varlık türü olduğunu iddia edenler bulunmaktadır. Çalışmamızda, Bitcoin'in yeni bir teknoloji olarak sınıflandırılması ve düzenlemenin özel sektör teknoloji şirketlerine dayanması gerektiği savunulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kripto Paralar, Karapara Aklama, Bitcoin

CRYPTOCURRENCY DILEMMA: MONEY LAUNDERING and BITCOİN

ABSTRACT

Money laundering, which is a global phenomenon, is seen as a major threat to economic stability worldwide, as it is associated with financial criminal activities such as criminals' drug trafficking, financial terrorism, corruption and tax evasion. Development of technology that has created new national security

¹ Burcu Gediz Oral, Doç. Dr., Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Uygulamalı Bilimler Fakültesi, burcu.gediz@bayar.edu.tr, ORCID ID: 0000-0001-7096-9288.

² Yusuf Yeşilkaya, Bilim Uzmanı, yusufyesilkaya.cbu@gmail.com, ORCID ID: 0000-0003-4209-9910.

³ Ayrıntılı bilgi için bkz. Gediz Oral, B., ve Gökbunar, A. R. (2017). Karapara Aklamanın (Politik) Araçları: Yolsuzluk, Organize Suç ve Mücadelede Mali Önlemler. Yönetim ve Ekonomi: Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi. 24(1): 89-114; Gediz Oral, B. (2016). Terörizmin Finansmanı ile Mücadelede Vergilendirme ve Terör İlişkisi. Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 14(4), 341-358.

challenges to governments, providing opportunities to terrorist groups and organized crime organizations. Since it was created in 2009, the use of Bitcoin has increased exponentially worldwide. However, Bitcoin was quickly used to facilitate terrorist financing and money laundering activities. Countries have gone through different regulations, from banning Bitcoin to allowing it. This discrepancy is due to the inability to classify Bitcoin effectively. On the one hand, there are those who claim that Bitcoin is a currency, on the other hand, there are those who claim that Bitcoin is a type of asset. In our study, it is argued that Bitcoin should be classified as a new technology and the regulation should be based on private sector technology companies.

Key Words: *Cryptocurrencies, Money Laundering, Bitcoin*

1. GİRİŞ

Başta Bitcoin olmak üzere kripto para birimlerinin ortaya çıkışı, büyük bankalara önemli krediler sağlamak zorunda kalan hükümetler tarafından bankacılık sisteminin kurtarıldığı 2008 Küresel Mali Krize atfedilebilir. Büyük düşüşten önce, birçok ülke bir durgunluk döneminden geçmiş, ekonomik büyümeyi canlandırmak için uygulanan çareler, ekonomileri bu düşüş aşamasından çekecek kadar güçlü olamamıştır. İzlanda gibi birçok ülke, dijital ekonomiyi bir destek olarak kullanmaya başlamıştır. Bu alternatif sanal ekonomi, bir girişimci olan Ross Ulbricht tarafından yaratılan İpek Yolu⁴ (Silk Road) gibi çevrimiçi pazarların doğmasına neden olmuştur. Bu çevrimiçi pazar, İnternet'in yalnızca Darknet adlı şifrelenmiş bir bölümünde mevcut iken, platform hızla hem yasal hem de yasadışı hizmetler ve satılacak ürünler için, devlet düzenlemelerini aşarak çalışan ve böylece hükümet müdahalesini engelleyen merkezi olmayan bir alan yaratan iki ucu keskin bir kılıç haline gelmiştir. 2013'te FBI (Federal Bureau of Investigation), İpek Yolu'nda yürütülen tüm yasadışı faaliyetleri ortaya çıkarmıştır. İpek Yolu'nun kapanmasıyla Bitcoin ilgi odağı haline gelmiştir (Beessoo ve Foondun, 2019).

11 Eylül terörist saldırılarından bu yana, kolluk kuvvetleri, itibari para birimlerinin terörist gruplara hareketini engellemek için etkili terörle mücadele finans yöntemleri oluşturmaya çalışmıştır. Bazı araştırmacılar, bu tür terörle mücadele finans programlarının başarısının, terörist grupları

⁴ İpek Yolu, Bitcoin kullanıcıları ve blockchain teknolojisi aracılığıyla kullanıcılarını anonim tutan yasadışı bir web sitesiydi (Beessoo ve Foondun, 2019). Site faaliyetlerken 100.000'den fazla kullanıcının uyuşturucu, sahte kimlikler ve pornografi dâhil olmak üzere 200 milyon dolardan fazla kaçak mal alıp sattığı tahmin edilmektedir. Sitede işlem yapabilmeyen tek şartı, tüm işlemlerin Bitcoinle yapılmasıydı (Forgang, 2019).

faaliyetlerini finanse etmek için başka yerlere, yani büyüyen kripto para birimi piyasasına yönelmeye teşvik edebileceğini iddia etmektedir (Dion-Schwarz, Manheim ve Johnston, 2019: 1-2).

İlk olarak 2009'de yaratıldığından beri Bitcoin kullanımı dünya çapında katlanarak artmıştır. Bu yaygın popülerlik, dünya çapında kolluk kuvvetleri ve istihbarat kurumları için üç sebeple önemli bir endişe kaynağı haline gelmiştir. Birincisi, Bitcoinin 'anonim' bir doğası vardır. İkincisi, Bitcoin, bir devletin geleneksel finans sektörünün düzenleyici araçlarını atlatmak için eşler arası bir platform olarak tasarlanmıştır. Üçüncüsü, Bitcoin işlemlerinin doğası onları ulus ötesi, neredeyse anında ve geri döndürülemez hale getirmektedir. Bu noktalar, yeni kripto para birimlerinin yaratılması ve kullanılmasının politika, düzenleme ve yasa uygulama girişimlerini geride bıraktığı gerçeği ile birlikte ele alındığında, terörist örgütlerin ve organize suç örgütlerinin, terör finansmanı, karapara aklama ve diğer suç faaliyetleri için Bitcoin sistemini kötüye kullanmasını sağlamıştır.

Son yıllarda kripto varlıkların bilinirliğinin artması ve yatırımcıların yüksek gelirler elde etmeleri sonucu kripto paralara olan ilgi artmıştır. Günümüzde kripto varlıklar ödeme yöntemlerinden ziyade yüksek getirileri ile yatırım olarak cazip hale gelmiştir. Bu durum kripto varlıkların oluşturduğu riskler ile yasalarda belirli bir boşluk yaratmaya başlamış, devletlerin başta Bitcoin olmak üzere diğer kripto varlıklara karşı tedbirler almasına neden olmuştur.

Bitcoinin merkezi bir otoriteye bağlı olmaması, arkasında herhangi bir devlet otoritesi bulunmaması ve bilgisayar üzerinden işlemleri gerçekleştirilmesi nedeniyle kimi çevrelerce güvensiz bulunmaktadır. Bunun yanında belirli bir süre sonunda şişerek patlayacak büyük bir balon olarak değerlendirilmektedir. Örneğin; ekonomist ve kripto para eleştirmeni Nouriel Roubini 2018 yılında Bloomberg'e verdiği röportajda; Bitcoinin değersiz ve riskli olduğunu, kripto para birimlerinin insanlık tarihinin en büyük balonu olacağını iddia etmiştir (Kethineni ve Cao, 2020: 2). Ayrıca Bitcoin başta olmak üzere diğer kripto para birimlerinin herhangi bir denetime tabi olmaması nedeniyle yasadışı faaliyetlerde de kullanılma ihtimalinin yüksek olması Bitcoine olan güvensizliğin diğer bir nedenidir (Cancelli, 2020: 7).

Yüzlerce farklı kripto para türü varken, bu çalışmanın odağı, en yaygın kullanılan kripto para olması sebebiyle öncelikle Bitcoin'dir. Bu çalışmada, sanal para birimlerinin öncüsü kabul edebileceğimiz Bitcoinin karapara aklamadaki etkilerini araştırılmıştır. Öncelikle karapara aklama ve sanal para birimleri hakkında kısa bir bilgi verilip, ardından, Bitcoin

sunulmuştur. Bitcoinin dünyada kullanımı veya ticaretinin yasal olup olmadığı, Bitcoin sınıflandırmaları tartışılmıştır. Son olarak, Bitcoin ve benzer sanal para birimi teknolojilerini kapsayan bir düzenleyici plan önerilmiştir.

2. KARAPARA AKLAMA KAVRAMI

Küresel nüfus artışı ve artan ticaret hacmiyle birlikte ortaya çıkan gelir elde etme hırsı yasal faaliyetlerin artmasının yanı sıra yasadışı faaliyetlerin de artmasına neden olmuştur. Özellikle küresel boyutta nüfus artışı, suç faaliyetlerinin ve bu faaliyetlerden elde edilen gelirlerin de artmasına yol açmıştır. Suç faaliyeti yürüterek gelir elde eden suçlular ise elde ettikleri gelirleri daha rahat kullanabilmek, işlerini büyütebilmek ve rahat bir yaşam sürebilmek amacıyla yakalanmamak için yeni yollar aramaktadır. Teknolojinin finans dünyasına getirdiği yenilikleri de takip eden suç örgütleri aklama işlemlerini her geçen gün değiştirerek yeni yollara başvurmaktadır. Bu aranan yeni yollar ile karapara aklama faaliyeti ortaya çıkmaktadır. Ayrıca küreselleşme ve teknolojik gelişmelerin de etkisiyle karapara aklama suçu ile küresel boyutta mücadele gündeme gelmiştir. Bu mücadele ile karapara aklama kavramının uluslararası kuruluşlar ve uzmanlar tarafından farklı tanımları yapılmıştır (Gediz Oral ve Yeşilkaya, 2020: 335).

Uluslararası Para Fonu'na (International Monetary Found-IMF) göre aklama, yasadışı faaliyetlerden elde edilen gelirlerin gerçek kaynağını gizlemek ve yatırımlara aktarmak olarak tanımlanmaktadır (Yallwe ve Buscemi, 2011: 4). Ayrıca karapara aklama; terör faaliyetleri, uyuşturucu kaçakçılığı ve diğer ağır suçlar gibi yasal olmayan yollardan elde edilen gelirlerin yasal bir kaynaktan sağlandığı görünümü verilen bir süreç olarak tanımlanabilir (Nobanee ve Ellili, 2018: 2). Kuruluşlar vergi vermemek, hissedarlarını aldatmak, müşterilerinin beklentileri doğrusunda onları kandırmak için bu suça bulaşabilmektedir. Ayıca bazı hükümetlerin de teröristleri finanse etmek veya çıkar sağlamak amacı ile para akladığı bilinmektedir (Robinson, 2006: 36-37).

Aklama kavramından sadece nakit veya kayıtlı bir para değil, gelirin kaynağını gizlemek ve mali sisteme dâhil edilmek için maksatlı olarak alınan menkul değerler, değerli mallar (mücevherler vb.) veya hammaddeler anlaşılmaktadır. Ayrıca gelişen teknoloji ile ortaya çıkan kripto paralar aracılığıyla da karapara aklama faaliyeti yürütülmektedir.

Suç faaliyetlerinden gelir elde eden kişiler güvenlik görevlileri tarafından yakalanmamak, gelire süreklilik kazandırmak ve elde edilen geliri yasal bir görünüme kavuşturmak amacıyla suç gelirini belirli

aşamalardan geçirmektedirler. Bu aşamalar sırası ile Yerleştirme (Placement), Ayrıştırma (Layering) ve Bütünleştirme (Integration)'dir.

Yerleştirme aşaması yasadışı faaliyetler ile elde edilen yüksek miktarlardaki fonların daha düşük parçalara bölünmesini ve bu fonların belirli hesaplara aktarılmasını içermektedir. Ayrıca aklayıcılar suç gelirlerini sınır ötesine de aktarabilmekte veya uluslararası finans kuruluşlarına yatırılabilmektedirler (Udofia, 2012: 13-14). Yerleştirme aşamasında yetkililer, işlenen suçları kolay tespit etmenin yanı sıra işlenen suç ortaya çıkarabilir ve aklanan paraya el koyabilirler. Bu aşama suç faillerinin nakit bildirimini veya şüpheli işlem bildirimini gibi uygulamalar nedeni ile en çok zorlandıkları aşamadır (Toraman vd., 2009: 23).

Ayrıştırma aşamasında karmaşık işlemler ile paranın izini kaybettirmek ve parayı yasadışı kaynağından uzaklaştırmak amaçlanmaktadır (Oral ve Gökbunar, 2017: 94). Bu aşamada gerçekleşen çok sayıda ve karmaşık işlemler nedeni ile gelirin kaynağına inmek oldukça zordur. Her hesap başka bir hesaba bölünmekte, bu hesaplar ve bankalar arasında transfer edilmektedir (TBB, 2003: 15).

Entegrasyon aşamasında ise yasadışı gelirlere meşruiyet kazandırılmaktadır. Bu aşamada yasal ve yasadışı olarak elde edilen gelirler arasında ayırım yapmak zorlaşmaktadır. Bu noktadan itibaren aklanan para, temiz ve vergiye tabi olacak şekilde piyasaya sürülür (Robinson, 2006: 26; Udofia, 2012: 14). Bu aşamada danışmanlık şirketleri de kullanılabilir. Aklayıcılar yasadışı geliri danışmanlık şirketlerine banka yoluyla aktarırlar. Sonrasında ise danışmanlık şirketleri bu parayı danışmanlık hizmeti olarak gösterirler. Danışmanlık firması kâr olarak gösterdiği bu geliri yasal ticari faaliyetlere yatırır. Bu durumda para aklanmış olur (Teichmann, 2019: 3).

Suç gelinine konu olan para; döviz büroları, kumarhaneler, otomobil bayileri, sigorta şirketleri, hisse senedi aracı kurumları, ticaret şirketleri gibi yasal görünümlü kurumlar tarafından aklanabildiği gibi avukatlar, muhasebeciler gibi işinde uzman kişiler tarafından da aklanabilmektedir (Reuter vd., 2019: 3). Ayrıca lüks eşyaların yanında sanat eseri niteliğindeki eşyalar aracılığı ile karapara aklanabilir. Sanat eserlerinin taşınması veya depolanması nakit paraya göre daha kolaydır. Sanat eserlerinin değerlerinin artış göstermesi aklayıcılar tarafından tercih edilmesinin nedenidir (Hufnagel ve King, 2019: 6). Bunun yanında aklayıcılar, aklama işlemlerini şiddet ve tehditle yerine getiremediklerinde yolsuzluğa da başvurabilmektedir (Oral ve Gökbunar, 2017: 89).

Karapara aklama ile elde edilen yasadışı para miktarını ölçmeye yarayan herhangi bir hesaplama yöntemi veya veri bulunmamaktadır (Reuter vd., 2019: 10). Uluslararası kuruluşlar ve araştırmacılar tarafından belirli miktarlar belirtilse de bu durum gerçeği yansıtmamaktadır. Çünkü bu miktarlar yakalanan ve davalarda ortaya çıkan miktarlardır ve suç gelirleri hareketlerinin tam olarak izlenmesi, arka planda farklı yöntemler yürütüldüğü için mümkün değildir (Udofia, 2012: 23). İşlemlerin yasadışı niteliği nedeniyle, her yıl aklanan toplam gerçek karapara miktarını tahmin etmek güçtür. Bununla birlikte, Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi (United Nations Office on Drugs and Crime-UNODC) Raporu'na göre 2009 yılında, aklanan toplam para yaklaşık olarak küresel GSYİH'nin %2,7'si veya kabaca 1,6 trilyon ABD dolarıdır. Giderek dijitalleşen dünyada, ortaya çıkan bir soru, yenilikçi sanal para birimlerinin karapara aklama tahminlerini ve karapara aklamaya mücadele (AML) çabalarını düzenleyiciler ve kanun uygulayıcılar için daha zor hale getirip getirmeyeceğidir (Crawford ve Guan, 2020).

Yasadışı faaliyetler sonucu elde edilen gelirlerin aklanarak ülke ekonomilerine dâhil edilmesi ekonomilerine yüksek zararlar vermektedir. Bankalar ve finans kuruluşları (özellikle gelişmekte olan ülkelerde) sermayenin oluşumunda ve ekonomik büyümede önemli bir role sahiptir. Aklama bu finans kuruluşlarında itibar kaybı yaratmakta, sermayenin farklı ülkelere kaymasına neden olmakta, istihdamı ve piyasa fiyatlarını olumsuz etkilemektedir (Carlos vd., 2014: 11). Karapara aklama faaliyetleri lüks malların ithalatını arttırdığı gibi ekonomik faaliyet ve istihdam yaratmamakta, bazı durumlarda yurtiçi piyasa fiyatlarına baskı yapmakta ve yerli işletmelerin kârlılığını da azaltmaktadır (Barlett, 2002: 4). Karapara aklama genel anlamda ülkelerin sosyal sistemi için de yıkıcı bir etkiye sahiptir (Habibzadeh, 2016: 24). Karapara aklama faaliyetlerinin, beklenmedik sermaye girişleri ve çıkışları nedeniyle döviz kurlarında ve faiz oranında oynaklığa yol açabileceğini ve dolayısıyla bir ekonomide yasadışı fonların mevcudiyeti nedeniyle ekonomik büyümeyi bir bütün olarak olumsuz etkileyebileceğini anlamak çok önemlidir. Ayrıca karapara aklamının gelişmekte olan ülkelerin ekonomik, politik ve sosyal yönleri üzerinde önemli bir etki yarattığı, dolayısıyla gelişmekte olan ülkelerdeki tüm bu ortamları anlamının karapara aklamaya karşı savaşın temel bileşeni olduğunu belirtilmektedir. Özellikle az gelişmiş ülkelerde, yasadışı uyuşturucu faaliyetleri de dâhil olmak üzere aklanan paradan yasadışı bir ekonominin yükselişi, yıllık ekonomik büyüme oranlarında düşüşe neden olacaktır. Çünkü karapara aklama faaliyetleri kanunların üstünlüğünü zayıflatmakta, yolsuzluğu

kolaylaştırmakta ve ayrıca uyuşturucu sektörünü de güçlendirmektedir (Johari vd, 2019).

Karapara aklama faaliyeti birçok yöntem ile gerçekleştirilmekte ve bu yöntemlerin hepsi bilinmemektedir. Bunun sebebi insan hayal gücünün sınırsız olması ve her geçen gün gelişen ve değişen teknolojidir. Ayrıca bu yöntemlere karşı alınan önlemler halen yeterli ve istenilen düzeyde değildir. Karapara aklama faaliyetlerinin birçok yöntem ve belirli finans kurumları kullanılarak gerçekleştirildiği bilinmektedir. Şirinler yöntemi (Smurfing), parçalama yöntemi, vergi cennetlerinin kullanılması, oto-finans borç yöntemi, kumarhane ve gazinolar kullanılarak yapılan aklamalar en yaygın olan ve bilinen aklama yöntemlerindedir. Teknolojinin finans sektöründe getirdiği yeniliklerden biri olan kripto paralar da aklayıcıların dikkatini çekmiş; aklayıcılar kripto paraları da kullanarak aklama faaliyeti yürütmeye başlamışlardır.

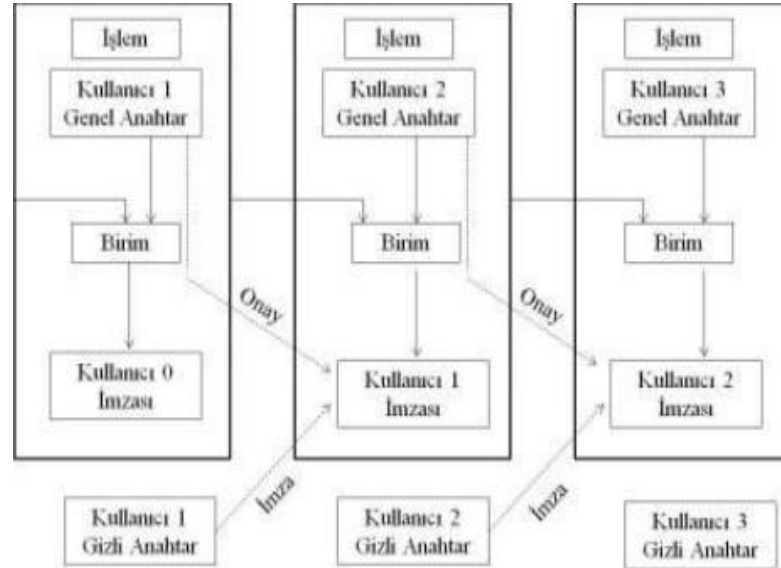
3. KRİPTO PARA TEKNOLOJİSİ

Teknolojinin günümüzde hızlı bir şekilde gelişmesi insan yaşamının her alanında farklı yaşam stilleri ortaya çıkarmakta, mevcut yaşam düzeni ve iş yapma şekilleri her geçen gün değişmektedir. Bankacılık ve finans sektöründe teknolojinin aktif olarak kullanılması ‘kripto para’ adıyla yenilikçi bir paranın yaratılmasına neden olmuştur. Bu yeni varlıklar belirli avantajlar sağlasa da üzerinde halen tartışmalar sürmektedir. Bunun yanında bu varlıklar ile ilgili somut bir tanım yapılamamakta ve belirli bir düzenleme yürütülememektedir (Purusoatham vd., 2020: 2).

Kripto para birimlerinin karapara aklamayı kolaylaştırmak için nasıl kullanılabileceğini anlamadan önce, kripto para biriminin gerçekte ne olduğunu anlamak önemlidir. Kripto paralar bir değişim aracı olmasının yanında elektronik para veya finans sisteminin aksine merkezi olmayan bir yapıdadır. Bu sistemin kontrolü ise ‘BlokChain’ yani ‘Blok-Zincir’ adı verilen sistem tarafından gerçekleştirilmektedir. Blok-Zincir teknolojisinin işleyişini iyi kavrayabilmek için teknik altyapıyı incelemek gerekir. Bu teknolojinin temelinde ‘kriptografik özet fonksiyonu’ yer almaktadır. Kriptografik özet fonksiyon, işlenen bir veriyi belirli bir uzunluktaki bit dizesinin özeti şeklinde çevirmektedir. Verideki herhangi bir değişiklik bu özet değerini değiştirmektedir. Bitcoin dâhil olmak üzere birçok kripto para altyapısında SHA256 isimli özet bir fonksiyon yer almaktadır. SHA256 fonksiyonu 256 bite eşit bir mesaj özeti oluşturmaktadır. Bu kriptoloji tekniklerini oluşturmakta, kripto para terimi ise buradan gelmektedir (Yıldırım, 2018: 144; Çarkacıoğlu, 2016: 42-44).

Blok-Zincir sistemi herkese açık, şeffaf ve zamanı belli olan basit bir veri tabanıdır. 2009'dan bu yana yapılan tüm işlemler Blok-Zincire kaydedilerek dijital sistemde saklanmaktadır. İleride yapılacak tüm işlemler de Blok-Zincir sistemine kaydedilecektir. Blok-Zincir sistemindeki veriler merkezi bir ağ yapısındaki uç bilgisayarlarda birbirinden bağımsız bir şekilde saklandığından dolayı merkezi hatalardan kaynaklanacak problemlere karşı dirençlidir (Çarkacıoğlu, 2016: 42; Florea ve Nitu: 2020: 67). Blok-Zincir sisteminde hesaplar sayı ve numaralardan oluşmaktadır. Tüm işlemler şeffaf bir şekilde izlenebilse de işlemin gerçek sahibi bilinmemektedir. İşlemler açık, işlemi yapanlar gizlidir (Nakamoto, 2008: 5).

Şekil 1: Blok Zincir Veri Yapısı

Kaynak: Satoshi Nakamoto, Bitcoin: A Peer-To-Peer Electronic Cash System, *Manubot*, 2008, s. 6, <https://git.dhimmel.com/bitcoin-whitepaper/>.

Şekil 1'de Bitcoinin kurucusu Nakamoto'nun Bitcoin'i tanıttığı makalesinde yer alan Blok-Zincir veri yapısı gösterilmektedir. Blok-Zincir'de işlemler bir önceki işlem sahibinin onayıyla, bir önceki zincirin son halkasını diğer zincire yeni bir halka oluşturacak şekilde yeni bir blok eklenmektedir (Nakamoto, 2008: 6). Bu ilk bloka 'Genesis Blok' adı verilmektedir. Bu blok ile başlayan her işlem sistem üzerinde işlem yapan tüm kullanıcıların veri tabanlarına kaydedilir. Yeni bir işlem yapıldığında tüm işlemler de kontrol edilmektedir. Her tek blok kendi bağlı bulunduğu

bloka ve kendisine SHA-256 algoritması ile hazırlanmaktadır. Bu durum 'Hash' olarak adlandırılmakta ve kriptografik özet değeri olarak tanımlanmaktadır (Yıldırım, 2018: 144-145).

Kripto para birimlerinin bir para birimi mi olduğu yoksa altın gibi bir değer aracı mı olduğu üzerinde tartışmalar ise finansal piyasalar ve bilim insanları tarafından halen sürmektedir (Florea ve Nitu: 2020: 66-67). Kripto para birimleri mevcut kurumlara olan ihtiyacı tamamen ortadan kaldırmaktadır. Bugün işlem gören yüzlerce kripto para birimi vardır (Hilleman ve Rauchs, 2017: 15).

Kripto paraların mevcut bir para birimi, para transferlerinde bir aracı ve dijital bir ödeme sistemi olarak kullanılması 'Blok-Zincir 1.0' olarak tanımlanmaktadır. 'Blok-Zincir 2.0' ise basit para transferlerinin aksine yakın gelecekte tahvil, bono veya kredi gibi tüm finansal işlemlerin gerçekleştirilmesi olarak tanımlanmaktadır. 'Blok-Zincir 3.0'da devlet, sağlık, kültür, bilim ve sanat gibi tüm alanlarda katma değer yaratan, finans piyasalarının ötesinde olan ve hayatı kolaylaştıran uygulamalar olarak tasvir edilmektedir (Çarkacıoğlu, 2016: 84-85). Blok-Zincir 1.0'ın temsilcisi Bitcoin olarak gösterilmektesyken, Blok-Zincir 2.0'ın temsilcisi olarak da Ethereum gösterilmektedir.

İlk kripto para birimi 2009'da Bitcoin olmuştur. Ortalama günlük işlem sayısı bakımından kripto paralar arasında Bitcoin açık ara en yaygın kullanılan ve popüler olan kripto para birimidir (Florea ve Nitu: 2020: 66; Cancelli, 2020: 5). Bitcoin kurulduğu yıldan bu yana genişlemeye ve gelişmeye devam etmektedir. 2019 tarihi itibari ile 50 milyondan fazla aktif yatırımcı, dünya çapında 100'den fazla borsada Bitcoin ve diğer kripto para birimlerinin ticaretini yapmaktadır (Makarov ve Schoar, 2019: 1). Bitcoin en yakın takip eden kripto para birimi ise Ethereum'dur (Hilleman ve Rauchs, 2017: 20-21).

4. İLK VE EN YAYGIN KRIPTO PARA BİRİMİ: BITCOİN

İlk kripto para birimi olan Bitcoin, hiçbir merkezi otoriteye ya da kuruma bağlı olmayan, kimliği halen tanımlanamamış kişi veya kişiler tarafından 2009 yılında kurulmuştur. Bitcoin, Satoshi Nakamoto isimli bir kullanıcı tarafından yayımlanan "Bitcoin: Uçtan Uca Elektronik Ödeme Sistemi" isimli makaleyle dünyaya duyurulmuştur. Bu makale de Nakamoto; 2008 küresel emlak ve finans krizinden yola çıkarak aracı finans kuruluşlarına gerek kalmadan, eşler arası masrafsız ve hızlı para transferi yapmaya olanak sağlayan bir kripto para önerisinde bulunmuş ve bu kripto paraya 'Bitcoin' adını vermiştir (Dupuis ve Gleason, 2020: 2; Nakamoto, 2008). Bitcoinin piyasaya sürülmesinden bu yana geçen

yıllarda, geliştiricilerin gerçek kimliği veya kimlikleri hakkında önemli ölçüde spekülasyon yapılmıştır. Ancak Satoshi'nin kimliği henüz çözülmemiş bir gizemdir (Forgang, 2019).

Bitcoin 'BTC' veya 'XBT' kısaltması ile kullanılmaktadır. Bitcoin sekiz basamağa kadar bölünebilmektedir. Bitcoinin 100 milyonda birlik birimine ise Satoshi adı verilmektedir. Bu isim Bitcoin'i ilk kuran kişi olarak bilinen Satoshi Nakamoto'dan gelmektedir. 100 Milyon Satoshi bir Bitcoin demektir (Ayan, 2020: 321). Bitcoin 21 milyon üst sınır ile sınırlandırılmıştır. Bu sayının tamamının 2140 yılında tamamlanacağı öngörülmektedir. Hiçbir merkezi kuruluş Bitcoin'e dışarıdan para arzı yapamaz. Bu sebeple enflasyonist bir etki oluşmamaktadır (Kethineni ve Cao, 2020: 2-3).

Bitcoin elde etmenin yolu ise Bitcoin madenciliğidir. Sistem bir eşlerarası (peer to peer- P2P) ağı üzerinde çalışır ve işlemler kullanıcılar arasında aracı olmadan gerçekleşir. Tüm işlemler Blok-Zincir adı verilen halka açık defterlere kaydedilmektedir. Kullanıcı bir transfer yaptıktan sonra yapılan işlem kullanıcılar arasında yayımlanarak ağ tarafından onaylanmaktadır. Onaylama ile işlem Blok-Zincire kaydedilerek transfer tamamlanmaktadır. Bu kayıt tutma süreci madencilik (mining) olarak adlandırılmaktadır. Madenciler onay bekleyen işlemleri blok yapısı içerisinde onaylayıp, işlem verilerini kullanıp, kriptografi bulmacasını çözmeye çalışarak yeni Bitcoin ararlar. Bu bulmacayı ilk çözen madenci blok yapısını tamamlamış olur ve zincirin sonuna bir blok eklemeye hak kazanır. Her işlem belirli girdi çıktılarını içermektedir. Yeni Bitcoinlerin dolaşıma girebilmesi için 16 haneli bir şifrenin çözülebilmesi gerekmektedir. Bu şifreyi çözen madenciler Bitcoin ile ödüllendirilmektedir. Bu şifreleri çözmek sistemin yapısından kaynaklanan belirli sebepler nedeniyle oldukça uzun bir süreç gerektirmekte, belirli bir maliyeti olmakta ve iyi bir bilgisayar altyapısına sahip olunması gerekmektedir (Wang vd., 2018: 18).

Bitcoinin değeri ise talebe bağlı olarak değişmektedir. Ayrıca yatırımcıların zihninde Bitcoin hakkında oluşan güven algısına bağlıdır (Kethineni ve Cao, 2020: 1). Bitcoinin sayısının 21 milyon ile sınırlı olması arz talep dengesizliğini ve aşırı yükselmesine neden olacağı ile ilgili düşüncelerin yaygın olmasının yanı sıra altcoin miktarının artması kripto para birimlerinin ana akım varlıklara çeşitlilik getirme açısından, iyi bir alternatif yatırım aracı olacağı beklenmektedir (Wang vd., 2018: 21).

Bitcoin mal ve hizmetler için bir ödeme aracı olarak kabul edilebilir. Bunun yanında belirli borsalardan, kişilerden veya Bitcoin

atmlerinden satın alınabilir. Alınan Bitcoinler yazılımlar, uygulamalar veya cüzdan oluşturmaya yardımcı çevrimiçi platformlar ile işlem görebilir (Wang vd., 2018: 18). İlk Bitcoin kullanımı 22 Mayıs 2010 tarihinde olmuştur. Laszlo takma isimli bir kullanıcı 2 adet pizza satın almıştır. Başka bir Bitcoin kullanıcısı 10.000 Bitcoin karşılığında Dominos'tan Laszlo adına pizzaları alıp adresine göndermiştir. Bu pizza alışverişi Bitcoinin tarihte ilk defa takas aracı olarak kullanıldığı an olmuştur (Çarkacıoğlu, 2016: 17).

Bitcoin alım satımı işlemleri için hizmet veren servisler kullanıcıları adına gizli veya açık anahtar üretmektedirler. Bu servis sağlayıcıları kullanıcılarının güvenliğinden sorumludur. Gizli anahtarlarını kendi veri tabanlarında saklayan şirketler belirli siber saldırılarına da maruz kalmışlardır. Bu saldırılar sonucunda müşterilerin Bitcoinleri çalınmış, bu durum Bitcoine olan 'güvensiz' bir yatırım aracı olduğu tartışmalarını başlatmıştır. 2011 yılında 478 farklı hesaptan 25000 Bitcoin çalınmıştır. Bu hırsızlık sonucunda 1 saat içerisinde 1 Bitcoin fiyatı 19 ABD dolarından 0.01 Amerikan dolarına kadar düşmüştür (Çarkacıoğlu, 2016: 28).

Bitcoin başta olmak üzere diğer kripto para birimlerinin geleneksel para birimlerinin aksine çok fazla suç ve yasadışı faaliyet için tercih edilen bir silah olduğu iddia edilmektedir. Bunun en büyük nedeni ise herhangi bir denetlemeye ve kısıtlamaya tabi olmamasıdır. Standart & Poor's gibi danışmanlık şirketleri ise bu durumu şu şekilde açıklamışlardır: "Bitcoin, parayı hızlı ve anonim olarak taşımak için yaygın olarak kullanılır. Merkezi bir izleme otoritesi olmadığından, aktarılan fonların hem kaynağının hem de hedefinin meşruiyetine ilişkin endişeleri artırmaktadır" (Dupuis ve Gleason, 2020: 4).

5. BITCOİN VE KARAPARA AKLAMA

Yasadışı faaliyetler sonucunda gelir elde eden suçluların Bitcoin aracılığıyla suç gelirlerini aklarak, transferlerini hızlı ve güvenilir bir şekilde yapabilecekleri ihtimali kripto paralara olan eleştirileri artırmaktadır (Purusotham vd., 2020: 2). Blockchain sisteminin sağladığı şeffaflık nedeniyle Bitcoinin darknet ve diğer organize suçlular tarafından tercih edildiği belirtilmektedir (Floreve ve Nitu: 2020: 66).

Karapara aklama faaliyetlerini içerenler de dâhil olmak üzere tipik bir Bitcoin işlemi, yaklaşık beş varlık içerir (Crawford ve Guan, 2020):

- İşlem ağı üzerinde bulunan kirli parayla işlemi başlatan bir Bitcoin göndericisi,

- Bitcoinleri kabul eden bir Bitcoin alıcısı veya gönderenin kirli paranın kaynağını gizlemesine yardımcı olan aklayıcı,
- Blokları tamamlayarak, (bazen nominal bir ücret karşılığında) işlem doğrulayıcıları ve işlemciler olarak hareket eden Bitcoin madencileri,
- Bitcoin kod tabanını gerektiği gibi güncelleyen çekirdek Bitcoin geliştirme ekibi,
- Bitcoinlerin diğer para birimlerine dönüştürülmesini kolaylaştıran Bitcoin döviz borsaları.

Bitcoin gibi kripto para birimleri, sivil kullanıcıların, finans sektörünün, çevrimiçi ticaret endüstrisinin ve araştırmacıların büyük ilgisini çeken geleneksel finansal engelleri aşmak için potansiyel avantajlara sahiptir. Kripto para birimleri, dünyanın en büyük düzenlenmemiş piyasaları arasındadır. Foley vd. (2019)'da, Bitcoin kullanıcılarının yaklaşık ¼'ü ve işlemlerin yarısına yakını yasadışı faaliyetlerle ilişkili olduğunu, yılda yaklaşık 76 milyar \$'lık yasadışı faaliyetin Bitcoin içerdiğini ve bunun da yaklaşık 27 milyon piyasa kullanıcılarına eşit olduğunu tahmin etmiştir. Bu yasadışı faaliyetlerin büyük bir kısmı “darknet” pazarlarında alım satımı içermekte, dolayısıyla Bitcoin “darknet”i etkinleştirerek karaborsaları dönüştürmektedir⁵ (Foley vd., 2019).

5.1. Bitcoinin Karapara Aklamayı Etkileyen Farklılıkları

Bitcoin suçlular için çekici kılan bazı özellikleri şöyledir:

Dijital: Bitcoin yalnızca bilgisayarda bulunur. Bozuk para, banknot veya diğer somut şeyler şeklinde değildir. Bitcoin esnektir. Bitcoin cüzdanları belirli bir ücret ödemeye ve düzenlemeye gerek olmadan çevrimiçi olarak oluşturulabilir (Amsyar vd., 2020; Wang vd., 2018: 19).

Merkezi Olmama: Bitcoinin kullanıcılar tarafından tercih edilmesinin önemli bir nedeni merkezi bir otoriteye bağlı olmaması ve denetlenememesidir. Bitcoin, yapılacak olan finansal işlemler için banka veya aracı finans kuruluşu ihtiyacını ortadan kaldırır (Nakamoto, 2008). Bitcoin kontrol eden bir grup, merkezi bir sunucusu veya birincil bilgisayarı yoktur. Ağ medyası, binlerce bilgisayar aracılığıyla kanalize

⁵ Böyle bir pazar olan İpek Yolu'ndan (Silk Road) 4 milyon \$ değerinde Bitcoin ele geçirilmesi, sorunun ölçeği hakkında bir fikir verebilir (Foley vd., 2019).

edilir. Merkezi bir sunucuya sahip olmayan bir ağ, merkezi olmayan bir ağ olarak da adlandırılabilir. İnternet üzerinden herkes ona erişebilir. Bitcoin belirli bir algoritma tarafından yönetilmektedir (Amsyar vd., 2020; Purusotham vd., 2020: 2; Wang vd., 2018: 19).

Eşler Arası (P2P): Bitcoinde çevrimiçi olarak diğer kişilere iletilecek olan bir kişi aracılığıyla bağlanır. Bitcoinde üçüncü taraf terimi yoktur, bu nedenle kullanıcılar bankalar, Facebook ve PayPal gibi diğer taraflar olmadan doğrudan etkileşime girer. İşlemlerin P2P niteliği, Bitcoin işlemlerinin "üçüncü taraf kurumların yasal olarak uygulamak zorunda olduğu düzenleyici kontrollerden" geçmemesi anlamına geldiğinden suçlular için cazip olmaktadır (Amsyar vd., 2020; Reynolds ve Irwin, 2017: 173).

Mahremiyetin Korunması / Anonimlik: Bitcoin kullanabilmek için kişisel bilgilerimizi eklememize gerek yoktur. Böylece kişisel verileri sağlamayan herhangi biri kripto para birimini kullanabilir. Örneğin, bir kullanıcının açık anahtarlarının blok zincirinde yayınlanması, "herhangi bir Bitcoin adresi ve bu adreslerden yapılan işlemlerin bir kaynağa kadar izlenebileceği" anlamına gelir. Bitcoin şeffaftır. Yapılan işlemleri tüm kullanıcılar anında görebilir. Fakat işlemi yapan kişinin kim olduğu bilinemez. Ayrıca, işlemin miktarı ve zamanı, ilgili taraflara özgü alışkanlıklar veya kalıplar hakkında önemli bilgileri ortaya çıkarılabilir. Bir cüzdan, bir kullanıcının cihazının belirli İnternet Protokolü adresine de bağlanabilir. Buna rağmen, kullanıcıların gerçek dünyadaki kimliklerini ifşa etmeleri neredeyse hiç istenmemekte ve bu da potansiyel suçlular için büyük bir teşvik oluşturabilmektedir (Amsyar vd., 2020; Florea ve Nitu, 2020: 66; Nian ve Chuen, 2015, 22; Wang vd., 2018).

Şifreli: Tüm kullanıcılara, kodun kişisel verilerini koruyabileceği özel bir kod verilecektir. Bu nedenle diğer kullanıcılar tarafından saldırıya uğraması neredeyse imkânsızdır. Buna kriptografi de denebilir (Amsyar vd., 2020).

Küresel: Bitcoin, herhangi bir limiti olmayan dijital bir para birimi olduğundan, tüm ülkelere veya dünyaya kolayca gönderilebilir (Amsyar vd., 2020).

İşlem Hızı: Bitcoin işlemlerin "küresel erişimi ve hızı" nedeniyle çekicidir. Bu kısmen işlemlerin düzenleyici gözetime tabi olmamasından kısmen de teknolojinin doğasından kaynaklanmaktadır. İşlemler "neredeyse anında birçok kez ve sınır ötesi" gerçekleştirilebilir. Bu da "yasadışı fonları hızla dünyanın çeşitli yerlerine aktarmak ve bu yerlerden hızlı bir şekilde taşımak isteyen" terörist gruplar için avantajlar

oluşturabilmektedir (Brill ve Keene, 2014: 14). İşlemler belirli konumlar ile sınırlı değildir. Farklı ülkeler arasında hızlı ve sorunsuz bir şekilde aktarılabilir. Belirli miktarda Bitcoin; dünyanın herhangi bir yerinde, herhangi bir zamanında ve herhangi bir tutarında transfer edilebilir ve işlemler saniyeler içinde tamamlanabilir. Bunun için resmi bir tatil veya sınır bulunmamaktadır (Wang vd., 2018: 19).

Maliyet: Bitcoin göreceli kolaylığı ve düşük kullanım maliyeti nedeniyle de çekicidir. Bitcoin kullanmak tartışmasız çok az teknik beceri gerektirir ve ihtiyaç duyulan tek malzeme İnternete bağlanabilen cihazlardır (Brill ve Keene 2014, 14). Bu şekilde, Bitcoin transferi bir e-posta göndermek kadar kolay olabilir. Bitcoin; Paypal ve banka havaleleri gibi işlemlerden oldukça düşük ücretlere sahiptir (Cancelli, 2020: 19).

İşlemlerin İptal Edilememesi: Ödemelerin geri döndürülemez olması, terörist gruplar için çekici olabilir (Brill ve Keene, 2014: 7). İşlemlerin daha hızlı işlenmesini sağlayan bir ödemeyi sonuçlandırmak için ek bir doğrulamaya gerek yoktur. Dahası, para gönderildikten sonra geri alınamaz.

Bu özellikleri sayesinde Bitcoin, küresel bankacılıkta yeni bir dönüştürücü çağ başlatmış, karapara aklama, terör finansmanı ve diğer suç faaliyetlerinde potansiyel kullanımı nedeniyle kolluk kuvvetleri ve istihbarat kurumlarının da dikkatini çekmiştir.

5.2. Uluslararası Düzenlemeler

Prensip olarak, kripto para birimleri piyasanın açıkça hükümet tarafından yönetilmediği veya denetlenmediği bir durum yaratma yeteneğine sahiptir. Ülkeler Bitcoin'i yasaklayan veya izin veren bir yol izleyebilirler. Ancak, çoğu hükümet Bitcoin kullanımını potansiyel olarak etkileyebilecek ve hatta düzenleyebilecek mevzuatı ve diğer yolları tartışmaya yeni başlamıştır. Bitcoin kullanımının artmasıyla, bu alanın düzenlemesi konusu giderek daha önemli hale gelmiştir. Akademisyenler, politika yapıcılar, yatırımcılar ve blok zinciri meraklıları, Bitcoin düzenlemesinin nasıl olması gerektiğini halen tartışmaktadır. Nobel ödüllü Joseph Stiglitz, tam bir kripto para yasağı çağrısında bulunurken (Shanaev, 2020), başka bir grup esnek bir düzenleyici çerçeveyi savunmaktadır (Grinberg, 2011; Bollen, 2013). Görüş yelpazesinin diğer tarafında ise kripto para birimlerinin hiçbir şekilde düzenlenmemesi gerektiği savunulmaktadır (Davidson ve Block, 2015).

Bitcoin sınıflandırmasına ilişkin literatürün bir kısmı, geleneksel devlet destekli itibari para birimlerine alternatif olarak yeni bir dijital

veya sanal para birimi türü olarak ele alınması gerektiğini savunmaktadır (Carrick, 2016; Grinberg, 2011; Kaplanov, 2012; McCallum, 2015; Schilling ve Uhlig, 2019; Turpin, 2014; Wiseman, 2016). Literatürde çalışmaların bazıları da Bitcoin'i bir varlık türü olarak sınıflandırmaktadır (Yermack, 2015; Claeys vd., 2018; Glaser vd., 2014). Literatürün bir kısmı Bitcoin'in bir emtia gibi muamele görmesi gerektiğini savunmaktadır (Gronwald, 2019; Shahzad vd., 2019; Prentis, 2015; Mandjee, 2015). Literatürdeki bazı görüşler, Bitcoin'in bir mülk türü olarak sınıflandırılması gerektiğini öne sürmekte, özel hukuk haklarına atıfta bulunarak bu iddiayı desteklemektedir (Low ve Teo, 2017; Chason, 2019).

Bitcoin ilk piyasaya sürüldüğünde, amaç karapara aklama için yeni bir araç sağlamaktan ziyade, kısıtlama veya sınırlama olmaksızın bir işlemi gerçekleştirebilmek iken, şimdi, yaklaşık on yıl sonra, kripto para birimleri hala nispeten yeni bir kavram olsa da, kripto para birimi faaliyetlerini ele alan yasalar halen yetersizdir. Kripto para kullanımı yoluyla artan karapara aklama riski konusunda küresel bir fikir birliği varken ve bazı ülkeler endişeyi gidermek için yasalar çıkarmış olsa da, küresel bir standart yoktur.

Dünya büyük ölçüde Bitcoin'in meşru kullanımına izin verme taraftarı görünmektedir. Finlandiya Bankası sözcüsü, insanların istedikleri para birimini kullanabileceklerini ve Bitcoin'in Finlandiya'da kullanımının yasal olduğunu belirtmiştir. Avrupa Merkez Bankası'nın 2012 tarihli bir raporu Bitcoin'i sanal para birimi olarak incelemiş, Raporda şu sonuca varılmıştır: Avrupa Birliği yasal çerçevesine göre, Bitcoin büyük olasılıkla Elektronik Para Direktifi kapsamına girmemekte, Bitcoin açıkça Ödeme Hizmetleri Direktifi kapsamının dışında kalmaktadır. Bu en azından şimdilik, Bitcoin'in Avrupa Birliği'ndeki yerleşik ödeme sistemleriyle özellikleri paylaştığı, ancak düzenleme şemaları kapsamında olmadığı anlamına gelmektedir (Brayns, 2014). 2018'de karapara aklamaya ilgili kripto varlıkların sorunu, AML5 olarak da bilinen 2018/843 sayılı AB Direktif tarafından ciddi şekilde dikkate alınmıştır. Bu direktifin temel amacı, kripto varlıklarla ilgili yasadışı faaliyetlerin önlenmesiyle ilgilidir. Ek olarak direktif, şeffaflığın ve kısıtlayıcılığın artırılmasını ve kripto para birimlerinin bir "değişim aracı" olarak tanımlanmasını içermektedir (Cancelli, 2020).

Alman Federal Finansal Denetleme Kurumu (Federal Financial Supervisory Authority-BaFin), Bitcoin gibi para birimlerinin hesap birimleri olarak parasal değer taşıdığını ve bu nedenle finansal bir ödeme aracı tanımına girdiğini belirtmiştir. Bu, Bitcoin hizmet sağlayıcılarının

bir finansal hizmetler işi tanımına gireceği ve Almanya'da yasal olarak faaliyet göstermesi için BaFin'den bir lisans gerektireceği anlamına gelmektedir. Dolayısıyla, Bitcoinin kendisi Alman yasalarına göre yasaldir. Ancak Bitcoin'den müşteri fonlarını alacak ve tutacak işletmelerin bir lisansa sahip olması gerekir (Brayns, 2014).

2012 Avustralya İşlem Raporları ve Analiz Merkezi (Australian Transaction Reports and Analysis Centre-AUSTRAC) raporu, kriminal faaliyetlerde kullanılmak üzere Bitcoin dâhil olmak üzere dijital para birimlerini ve özellikle karapara aklamada kullanımlarını incelemiştir. Rapor, dijital para birimlerinin genel olarak AML mevzuatının dışında kaldığı ve dijital döviz borsaları, suçlulara dijital para birimlerini itibari para birimi olarak yeniden kullanılmadan önce seri olarak diğer dijital para birimlerine dönüştürme yeteneği sağlayabileceğini belirtmektedir (Brayns, 2014).

Japonya'da, kripto para birimleri yasal olarak kabul edilir ve Japon Finansal Hizmetler Ajansı'na kayıtlı olmaları durumunda kripto borsalar yasaldir. Çin'de, Bitcoin ticareti yasadışı iken, Hindistan'ın Bitcoin'i tamamen yasaklamak için çalıştığı bilinmektedir (Forgang, 2019).

Amerika Birleşik Devletleri'nde, Bitcoin yasal ödeme aracı olarak kabul edilmez ve değişimlerin yasallığı eyaletlere bağlıdır. ABD'de Mali Suçları Uygulama Ağı (Financial Crimes Enforcement Network-FinCEN), Emtia Vadeli İşlemleri Ticaret Komisyonu (Commodity Futures Trading Commission- CFTC), Menkul Kıymetler ve Borsa Komisyonu (Securities and Exchange Commission- SEC) ve İç Gelir Servisi (Internal Revenue Service -IRS), Bitcoin işlemleri üzerinde düzenleme yapmaya yetkili kuruluşlardır. Fakat bu dört kuruluş da Bitcoin'i farklı görmekte ve ilgili yasal çerçevelerini dayatarak Bitcoin'i buna göre düzenlemeye çalışmaktadır. FinCEN, Bitcoin'i bir para birimi olarak görmekte ve Banka Gizlilik Yasası'na (Bank Secrecy Act- BSA) göre düzenlenmesini öngörmektedir. CFTC, Emtia Borsası Yasasını (Commodities Exchange Act- CEA) uygun düzenleyici çerçeve olarak göstererek Bitcoin'i bir emtia olarak görmektedir. SEC, Bitcoin'in bir tür güvenlik olduğunu düşünmekte ve 1933 Menkul Kıymetler Yasası ve Menkul Kıymetler Borsası Yasası (Securities Exchange Act- SEA) uyarınca düzenlemeyi savunmaktadır. Son olarak IRS, 2014 yılında Bitcoin'in federal vergi amaçlı bir mülk olduğunu belirleyen bir Kılavuz yayınlamıştır (Flecher vd., 2020).

Bitcoin'in yasal olarak kabul edilip edilmediğinin bir başka göstergesi de işletmeler ve kuruluşlar tarafından benimsenmesi ve bu

işletme ve kuruluşlara karşı hükümet müdahalesinin olmamasıdır. Güvenlik danışmanlığı firmaları, internet şirketleri, yemek hizmetleri ve kâr amacı gütmeyen şirketler de dâhil olmak üzere birçok işletme, Bitcoin'i desteklemiş ya da ödeme kabul etmeye başlamıştır. Bazı işletmeler ayrıca Bitcoinlerin itibari paraya dönüştürülmesini de kolaylaştırmaktadır. Yine, bu kuruluşların hiçbiri Bitcoin kullanımları nedeniyle kapatılmamış veya ceza almamıştır. Fakat bazı kuruluşlar Bitcoin bağışlarını doğrudan kabul etmeyi bırakmışlardır. Dijital gizlilik haklarının önemli bir savunucusu olan Electronic Frontier Foundation, başlangıçta Bitcoin bağışlarını kabul etmiş, daha sonra 2011'de yasal belirsizlikler nedeniyle durdurmuş ve ardından FinCEN rehberliğinin ardından 2013'te tekrar bağış kabul etmeye başlamıştır. Bitcoin, Whole Foods, Expedia, Microsoft, Dell, Dish ve CheapAir gibi geleneksel ticari satıcılar tarafından daha fazla kabul görmektedir. Bunun yanında Overstock, eBay, Shopify, PayPal, Square, Bloomberg, Wikipedia, Wordpress, Reddit ve Tesla gibi bilinirliği ve ticaret hacmi yüksek e-perakende ve ödeme işlemleri yürüten şirketler de Bitcoin başta olmak üzere kripto para birimlerini kabul etmektedir. Ayrıca çevrimiçi oyunlarda da belirli sanal para birimleri kullanılmaya başlanılmıştır (Brayns, 2014; Kethineni ve Cao, 2020: 1-2).

Bitcoinin tanınırlığının artması ile Bitcoinin her alanda kullanılması amacıyla çalışmalar yürütülmektedir. Ödeme aracı olarak Bitcoin kullanılarak gayrimenkul alım satımı üzerine yeni adımlar atılmaktadır. Dubai emlak şirketleri kripto paraları alışverişte kabul ettiklerini duyurmuştur. Bunun yanında kripto paraları kullanılarak yapılacak alışveriş ile ilgili popüler gayrimenkul dergilerinde bilgilendirici makaleler yayımlanmaktadır. Real Estate adındaki emlak şirketi Bitcoin ile alım satımı sağlayacak bir web sitesi geliştirmektedir (Dupuis ve Gleason, 2020: 11).

Kripto paralarda yaşanan hızlı gelişme ülkelerin kendi kripto para birimlerini geliştirmeye itmiştir. Venezuela, İran, Rusya ve Kuzey Kore bu alanda çalışma yürüten ülkelerden bazılarıdır. Venezuela 2018 yılında kendi kripto para birimi olan 'petro'yu geliştirmiştir (Kethineni ve Cao, 2020: 3). Hükümetlerin ve uluslararası kuruluşların kripto para birimlerine yaklaşımları tartışılmaktayken bu devletlerin attığı adımlar tedirginlikle karşılanmış, bu durumun devletlerin yasadışı faaliyetleri için kripto paraları kullanabileceği riskini ortaya çıkardığı savunulmuştur.

5.3. Türkiye'deki Yasal Düzenlemeler

Ülkemizde Bitcoin dâhil olmak üzere diğer kripto para birimlerini yasaklayan, kripto para faaliyetlerini genel olarak ele alan

yasal bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu durum belirli riskler doğurmaktadır. 2013 yılında Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu (BDDK) tarafından 25 Kasım 2013 tarihinde bir basın açıklaması yayımlanmıştır.

BDDK tarafından yapılan açıklamada kripto paraların herhangi bir resmi veya özel kuruluşlar tarafından ihraç edilmediği, karşılığında belirli güvencelerin verilmediği, bu nedenle elektronik para kategorisinde yer alamayacağı, 20.06.2013 tarih 6493 sayılı Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkındaki Kanuna göre BDDK'nın gözetim ve denetimine tabi olmadığı belirtilmiştir. Aynı kanunun ikinci maddesinde; kanunun yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla, elektronik para ihraç edecek olan ve kanun kapsamında ihdas edilen ödeme veya elektronik para kuruluşu kategorisine eklenebilecek olan kuruluşlar, BDDK'nın yönetmeliklerini takip ederek bir yıl içerisinde BDDK'ya başvurarak gerekli izinleri almak zorunda olduğu belirtilmektedir. BDDK tarafından yapılan bu açıklamada bu ikinci madde vurgulanarak, Bitcoin belirli bir kuruluş tarafından kontrol edilememesi ve denetlenemiyor olması nedeniyle kanun kapsamında elektronik para olarak değerlendirilememekte, bu nedenle denetimi mümkün görünmemektedir. Açıklamanın devamında ise kripto paralar üzerinde gerçekleştirilen işlemlerde tarafların tespit edilememesi, yasadışı faaliyetlerde kullanılması, dijital cüzdanların çalınabilmesi, işlemlerin geri alınamaması, alınan kripto paraların sahibinden habersiz olarak bir suç faaliyetinde kullanılabilmesi ve değerinin aşırı oynak olması nedeniyle yüksek riskler içerdiği belirtilerek kamuoyu olası risklere karşı uyarılmıştır (BDDK, 2013). BDDK'nın bu bildirim ile Bitcoin başta olmak üzere diğer kripto paralar para birimi olarak kabul edilmemiştir (Ayan, 2020: 324).

Bu açıklamadan bir yıl sonra, 20 Kasım 2014 tarihinde Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK) tarafından yayımlanan 'Şüpheli İşlem Bildirimi Rehberi'nde "Müşteri hesaplarından Bitcoin satan aracı kuruluşlara Bitcoin alımına yönelik para transferi yapılması" şüpheli işlem tipi olarak gösterilmiştir. Sonraki yıllarda güncellenen Şüpheli İşlem Bildirim Rehberinde ise bu şüpheli işlem tipi değiştirilmiştir. "T-001- 3.47" kodlu şüpheli işlem tipinde "Müşteri hesaplarından kripto para alımı amacıyla yurtiçi ve yurtdışı kripto para borsalarına ya da gerçek veya tüzel kişi hesaplarına müşteri profiline uymayacak sıklık ve tutarda para transferi yapılması" ve "T-001- 3.61" kodlu şüpheli işlem tipinde "Kaynağı bilinmeyen veya şahsın mali profili ile uygun olmayan şekilde yapıldığından şüphelenilen kripto para satımı sonucunda müşteri

hesaplarına transfer gelmesi” Şüpheli işlem tipleri arasında gösterilmektedir (MASAK, 2020).

2017 yılında Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) kripto paralar kullanarak spot ya da tŐrev işlem yapılmaması gerektiği ile ilgili uyarıda bulunmuŐtur (Batan, 2020: 1). Ayrıca SPK kurul karar organının 27.09.2018 tarih ve 47/1102 sayılı kararı uyarınca Dijital Varlık (Token) SatıŐları (Initial Coin Offering-ICO) Hakkında bir duyuru yayımlanmıştır. Bu duyuruya göre kripto para faaliyetlerinin SPK’nın dŐzenleme ve gözetim alanının dışında kaldığı belirtilmiştir. Ayrıca kripto varlıkların yŐksek riskli ve spekulatif yatırımlar olduğu, ortaya çıkan kripto varlıkların çoğunun erken aşama projeler oldukları iÇin risklerinin yŐksek olduğu hatta tamamen kayıp yaŐanabileceĐi, kripto varlıklar Őzerinden işlem yapmayı dŐŐŐnen yatırımcıların bu riskleri göz ŐnŐnde tutması gerektiği konusunda bilgilendirici bir duyuru yayımlanmıştır. Bunun yanında “İkincil dŐzenlemeler yŐrŐrlŐĐe girmeden Önce kitle fonlaması adı altında izinsiz olarak gerŐekleŐtirilecek faaliyetlerle ilgili olarak kurulumuz tarafından gerekli her tŐrlŐ idari ve cezai tedbir uygulanacaktır. Bu aşamada kitle fonlaması adı altında gerŐekleŐtirilmesi muhtemel kripto varlık satıŐlarına yatırımcılar tarafından itibar edilmemelidir” uyarısı da SPK tarafından yapılmıştır (SPK, 2018: 4).

Kripto varlıklar, 11.08.1989 tarihli TŐrk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 sayılı karar madde ikiye göre, “TŐrk Parası ile Ödeme sağlayan belgeler, Efektif, DÖviz, Menkul Kıymet, Kıymetli Maden, Kıymetli TaŐ, Kıymetli EŐya veya Diğer Sermaye Piyasası AraÇları” arasında nitelendirilmemektedir. SÖz konusu dŐzenleme, TŐrk Parası, döviz, menkul kıymetler ve kıymetli eŐyanın ithalinde ve ihracatında uygulanacak usul ve esasları ele almaktadır. Kripto varlıklara yönelik herhangi bir hŐkŐm ortaya konmamıŐtır (Batan, 2020: 4).

Kripto varlıkların elektronik para olarak tanımlanamayacağı da 20.06.2013 tarih 6493 sayılı Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanunun “Tanımlar” baŐlıklı ŐçŐncŐ maddesindeki tanımla belirtilmiştir. Bu maddeye göre elektronik para; Kanunda tanımlanan Ödeme işlemlerini gerŐekleŐtirmek iÇin kullanılan, elektronik para ihraÇ eden kuruluş dıŐındaki gerÇek ve tŐzel kişiler tarafından da Ödeme aracı olarak kabul edilen ve bu kuruluşlar tarafından kabul edilen fon karŐılıĐı ihraÇ edilen parasal değerdir. Bu kuruluşlar ise elektronik para ihraÇ yetkisine sahip olan anonim Őirket statŐsündeki tŐzel kiŐiliklerdir. İlgili madde incelendiğinde kripto varlıkların iŐleyiŐi ile ilgili zıt hŐkŐmler olduğu

görülmektedir. Bitcoin işlemlerinin merkezi bir kuruluşa bağlı olmadan gerçekleşmesi Bitcoinin elektronik para olarak tanımlanamayacağını göstermektedir. Ayrıca aynı kanunun 21. maddesinde elektronik paraların denetimi ile ilgili esaslar düzenlenmiştir. Bu maddeye göre denetim faaliyet BDDK tarafından gerçekleştirilecektir. Elektronik para faaliyeti yürüten kuruluşların merkezini, şubelerini ve personellerini BDDK denetleyebilecek, gerekli görülen tüm bilgi ve belgeler kuruma iletilecektir. Bitcoinin merkezi bir kuruluşunun olmaması elektronik para hükümlerinden denetleme konusuna da uymamaktadır. Bu durumda Bitcoinin temel yapısıyla zıtlık içermektedir. Bitcoin kullanıcılarının avantaj olarak gördüğü ve Bitcoin'e yönelme sebebi olan denetim olmaması bu madde ile zıt hükümler içermektedir (Savaş ve Danacı, 2014: 78-79).

6. KRİPTO PARA DÜNYASINDA KARAPARA AKLAMAYLA MÜCADELEDE BITCOİN SINIFLANDIRMA ÖNERİSİ

Bitcoin'e ilişkin mevcut düzenlemelerin tutarsızlığı ve Bitcoin sınıflandırmasındaki farklı bakış açıları AML çabalarının olumsuz yönde etkilemektedir. Bitcoin'i sınıflandırmak ve uygun bir düzenleyici çerçeve belirlemek için uluslararası bir ivme oluşması AML çabalarına katkı sağlayacaktır. Mevcut eğilimde, sınıflandırma çoğunlukla bir para birimi veya bir varlık olarak kabul edilmesi arasında bölünmüştür. Bitcoin kullanımının tamamen yasaklanmasından toleransa kadar değişen düzenlemelerle uluslararası bir yetki alanı tutarsızlığı söz konusudur.

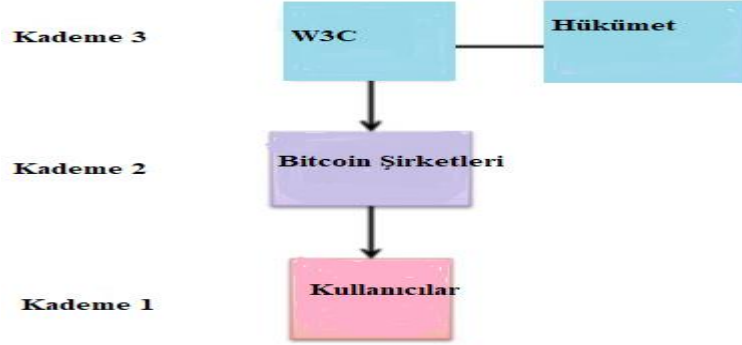
Fletcher vd. (2020) ve White vd. (2020) Bitcoinin tamamen yeni bir teknoloji türü olarak sınıflandırılması gerektiğini öne sürmektedir. Bitcoin nihayetinde resmi finans kurumlarının düzenlemelerinden bilerek kaçınmak için yaratılmıştır. Bu nedenle, önerilen perspektiflerin veya düzenleyici çerçevelerin hiçbiri, Bitcoinin benzersiz özelliklerini ve güvenli bir işlem sistemindeki kullanıcıların çıkarlarını gerçekten hesaba katmamaktadır. Ek olarak, bu farklı bakış açıları, düzenlemeler üzerinde bürokratik bir çatışmaya yol açmaktadır. Bitcoinde işlem yapmak kullanıcılar için son derece kafa karıştırıcıdır. Dahası, bu düzenlemeler aşırı regülasyon endişesini beraberinde getirmekte, bu durum da kullanıcıları Bitcoin kullanmak ve düzenlemeden tamamen kaçmak için yasadışı yollar aramaya itme ihtimalini beraberinde getirmektedir (Fletcher vd., 2020).

Bu sorunlardan kaçınmak için Bitcoinin finansal bileşenleri olan bir teknoloji olarak sınıflandırılması gerektiğini ve düzenlemenin özel sektör teknoloji şirketlerine, yani World Wide Web Consortium (W3C) olarak bilinen uluslararası bir derneğe dayanması gerektiği

savunulmaktadır. Bitcoin kamu sektörü ve düzenleyici kurumların kapsamı dışında faaliyet göstermek amacıyla yaratıldığından, etkili bir düzenleyici çerçeve oluşturmak için sorumluluğun öncelikle özel sektör teknoloji şirketlerine ait olması gerekmektedir. Bunun nedeni, dünya genelinde bir kullanıcının nerede veya ne zaman aktif olduğu fark etmeksizin, tek bir faktörün aynı kalmasıdır: Bitcoin satın almak, erişmek, işlem yapmak ve hatta depolamak için, kullanıcının İnternet'e bağlanabilen teknolojik bir ağıta erişiminin yeterli olmasıdır (Fletcher vd., 2020).

Bu nedenle, özel sektör teknoloji şirketleri, Bitcoin kullanıcıları topluluğu için belirli düzenleyici standartları oluşturmak ve sürdürmek için bir araya gelmelidir. Uygulamada mevcut olan bu tür bir gruplama W3C Bitcoin için de kullanılabilir. Bu uluslararası holding, "Web'in uzun vadeli büyümesini sağlamak için açık standartlar" yaratmak amacıyla 1989 yılında kurulmuştur. Üyeleri arasında çeşitli üniversiteler, Amazon ve Alibaba gibi ticari kuruluşlar, Microsoft ve Toshiba gibi teknoloji şirketleri ve AT&T, Huawei, Samsung ve Verizon gibi bir dizi telekomünikasyon şirketi bulunmaktadır. W3C ayrıca PayPal, Wells Fargo, Barclays Bank ve Inter-American Development Bank gibi çeşitli banka ve ödeme sistemlerini içerir. W3C, İskoç Hükümeti ve bilgi teknolojisiyle ilgilenen Hindistan ve Hong Kong hükümet daireleri de dâhil olmak üzere birkaç hükümet üyesini de içermektedir (Fletcher vd., 2020).

Şekil 2: Bitcoin Düzenlemesi Üç Katmanlı Çerçeve İçin Akış Şeması

Kaynak: Fletcher, E., Larkin, C. & Corbet, S. (2020). Cryptocurrency Regulation: Countering Money Laundering and Terrorist Financing. <https://ssrn.com/abstract=3704279>.

Şekil 2’de görüldüğü gibi düzenleme için üç katmanlı bir çerçeve önerilmektedir: Birinci katmanın en altında, Bitcoinde bir cüzdanda satın alma, satma, takas etme veya depolama gibi hizmetler sunan şirketlerden oluşan, ikinci katman tarafından düzenlenen bireysel kullanıcılar vardır. Bu Bitcoin şirketleri, W3C tarafından temsil edilen üçüncü kademe tarafından düzenlenir. W3C, Bitcoin kullanıcıları topluluğu için belirli standartlar oluşturmak için eyalet hükümetlerine ve Bitcoin şirketlerine uygun olarak hareket eder. Bitcoin ile terörün finansmanına ve karapara aklamaya gerçekten karşı koymak ve ulusal güvenlik çıkarlarını etkin bir şekilde korumak için, düzenleme, yukarıdan ve aşağıdan empoze edilmemeli, doğası gereği çok uluslu ve aşağıdan yukarıya olmalıdır. Bitcoin şirketleri, müşterilerinin ve kullanıcılarının şirketlere kayıt olduktan ve bir hesap oluşturduktan sonra kabul etmeleri gereken bir sözleşme yoluyla düzenlemeleri uygulayacaktır. Bu sözleşmeler, W3C standartlarını destekleyen belirli hüküm ve koşulları içerecektir. Şartlar ve koşullara uyulmaması, bir kullanıcının hesabının askıya alınmasına veya feshedilmesine neden olabilecektir (Fletcher vd., 2020). Bununla birlikte, özel sektör kuruluşlarının tutuklama veya para cezası verme yetkisi gibi yaptırım mekanizmaları olmadığından, düzenleme üç aşamalı bir çerçevede uygulanmalıdır. Bu çerçeve, “gerçek dünya destekli sanal para birimi özyönetimi” olarak adlandırılan bir stratejiyi uyarlayacaktır. Bu şekilde, W3C, en iyi uygulamalara ilişkin topluluk standartları ve kuralları oluşturmak için Bitcoinde (bitcoin satın alınması, satılması,

aktarılması, takas edilmesi veya depolanması gibi) hizmetler sunan şirketlerle birlikte çalışacaktır. Hükümetler, yasal güç olarak hareket ederek ve belirli uygulama mekanizmaları sağlayarak W3C'yi destekleyecektir. Başka bir deyişle, hükümetler, W3C'nin Bitcoin şirketlerine uygun olarak Bitcoin kullanıcıları topluluğu için standartlar oluşturmaya ve uygulamasına yardımcı olacak ve hükümetler de bu topluluk standartlarının ihlali olduğunda yasal işlem başlatacaktır (Guadamuz ve Marsden 2015).

Bu çerçeve için potansiyel bir uygulama örneği, Terörle Mücadele için Küresel İnternet Forumudur (Global Internet Forum to Counter Terrorism- GIFCT). GIFCT, 2017 yılında Facebook, Microsoft, Twitter ve YouTube tarafından insan haklarını desteklemek ve "teröristleri ve şiddet yanlılarını dijital platformları istismar etmelerini önlemek" amacıyla oluşturulmuştur. GIFCT'nin üyeliği yalnızca "internet platformlarını ve hizmetlerini çalıştıran şirketlerle"⁶ sınırlıdır. GIFCT'nin önleme⁷, müdahale etme⁸ ve öğrenme⁹ olmak üzere üç stratejik amacı vardır (GIFCT, 2021).

Bu şekilde bir düzenlemeyle Bitcoin uluslararası düzeyde merkezileştirilebilir ve standartlaştırılabilir. Bu, üç nedenden ötürü çok önemlidir: Birincisi, terörün finansmanı ve karapara aklamalarının uluslararası doğası göz önüne alındığında, düzenleme daha fazla iletişim ve kaynakların bir araya toplanmasını teşvik ederek, çok sayıda uluslararası yargı alanını kapsayan durumlarda karapara aklamayla

⁶ Kurucu üyelerinin yanında Pinterest, Dropbox, Amazon, LinkedIn ve WhatsApp da üyeleri arasındadır. GIFCT, terörist faaliyetleri tanımlamak ve tanımlamak için bir "Çok paydaşlı forumda" Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği dâhil olmak üzere farklı şirketler, sivil toplum grupları ve devlet kurumlarıyla yakın bir şekilde çalışır (GIFCT, 2021).

⁷ 'Önleme', dijital platformların ve sivil toplum gruplarının, çevrimiçi terör ve şiddet içeren aşırılık yanlısı faaliyetleri bozmak için sürdürülebilir programlar geliştirmek, toplumda uygun "bilinç ve bilgi düzeyini sağlayabilmektir. Bu girişimin bir parçası olarak GIFCT, terörist gruplarla ilişkilendirilmiş görüntülerin veya videolarının bir karma veri tabanını veya "benzersiz dijital" parmak izlerini oluşturmayı taahhüt eden Karma Paylaşım Konsorsiyumu'nu oluşturmuştur. Bu karmaları paylaşmak, diğer platform ve hizmet sağlayıcıların aynı karmalara sahip içeriği kaldırmasına veya yayınlanmadan önce bunu önceden engellemesine olanak tanımaktadır (GIFCT, 2021).

⁸ "Müdahale", bir terörist saldırının etkilerini azaltmak için gerekli araçları geliştirmek üzere paydaşlarla birlikte çalışmayı içerir. Bu, terör olaylarını gerçek zamanlı olarak izlemek için tasarlanmış bir İçerik Olay Protokolünü içerir (GIFCT, 2021).

⁹ "Öğrenme", çok paydaşlı işbirliği için en iyi uygulamaları geliştirmek ve dijital platformların kötüye kullanımını önlemek için özel ve kamu sektörü kuruluşları arasında bilgi paylaşımı, araştırma desteği ve işbirliğini içerir (GIFCT, 2021).

mücadele (Anti-money laundering-AML) çabalarına büyük ölçüde yardımcı olacaktır. İkincisi, standardizasyondur. Bitcoin kullanımı ve düzenlemesine ilişkin uluslararası perspektiflerin yasal ve hukuki karmaşası hafifletilecektir. Üçüncüsü Bitcoinin vergilendirilmesidir. Bitcoinin tanımlanmasındaki farklılıklardan dolayı henüz dünyada Bitcoin vergilendirilmesi konusunda genel kabul görmüş bir uygulama bulunmamaktadır. Ülkelerin bir kısmı bu kazançları vergilendirmemeyi seçerken, çoğu ülke Bitcoin için herhangi bir vergisel düzenleme yapmamıştır. Asıl mesele Bitcoinin genel statüsünün belirlenmesi ve hukuki alt yapısının kurulması olduğundan bu adım gerçekleştirilmeden yapılacak olan düzenlemelerin Bitcoinin doğası gereği sağladığı gizlilik (anonimlik) ve işlemlerin takibinin güçlüğü sebebiyle vergiden kaçınma ve kayıtdışılığı artırma ihtimalinin olacağı göz ardı edilmemelidir. Bitcoin teknoloji olarak sınıflandırıldığında, Bitcoin dijital hizmet grubunda değerlendirilip vergilendirilmesi söz konusu olabilecektir.

7. SONUÇ

1980'lerin başında İnternet'in yaratılmasından bu yana, askeri, iletişim, sağlık hizmetleri, altyapı, enerji ve finans bölümleri de dâhil olmak üzere insan yaşamının neredeyse tüm sektörlerine nüfuz eden etkilerle, gündelik nesnelere ve işlemler giderek daha fazla dijital hale gelmiştir. Finans sektörü büyük ölçüde altın standart sisteminin yerini alan, devlet tarafından verilen bir kâğıt para birimi olan geleneksel, somut itibari paraya alternatif olarak soyut, 'dijital' para birimlerinin ortaya çıkışından etkilenmiştir.

Günümüz dünyasında istesek de istemesek de hızla ilerleyen teknolojinin suç faaliyetlerinde de kullanımının gelişimi kaçınılmazdır. Herhangi bir fiziksel etkileşim olmaksızın mal alım satımına olanak tanıyan sanal bankacılık ve elektronik para transfer sistemleri kullanılarak, suçluların kendilerini yasadışı faaliyetlerden ve karapardan uzaklaştırmaları kolaylıkla sağlanabilir. Kripto para birimleri, işlem hızı, izlenebilirlik ve şeffaflık dâhil olmak üzere kripto para birimlerinin sunduğu avantajlar nedeniyle büyük ölçüde yükselişte olan bir finansal teknolojidir. Bununla birlikte, kanun uygulayıcı kurumlar ve siber güvenlik, bu karmaşık ve sürekli değişen doğası gereği karapara aklama faaliyetlerine ayak uydurmakta güçlük çekmektedir. Yapılan yasal düzenlemeler, öngörüsüzlük nedeniyle bu tür sanal para birimlerini etkilememekte ve yasal bir gri alan yaratmaktadır. Böylece suçlular, yasadışı faaliyetlerini desteklemek için teknolojik yeniliklerden yararlanmaya devam edebilmektedir.

Bitcoinin AML düzenlemesine zararlı olduğunu kanıtlayan temel özellikleri, protokolün anonimliği ve esneklik yoluyla dayanıklılığıdır. Tanımlanabilir bir kullanıcıyı tek bir Bitcoin adresine bağlayamadan, aklanan fonların katmanlandırılmasını ve yeniden girişini izlemek, icra kurumları için son derece zordur. Ek olarak, Bitcoin ağının her bir madencilik düğümü tüm işlemleri alıp işlediğinden ve Bitcoin ağı, tüm madencilerin toplam işlem gücüne bağlı olarak blokları tamamlama zorluğunu otomatik olarak ölçeklendirdiğinden, Bitcoin ağının çalışmasının durdurulması, ağdaki her madencinin devre dışı bırakılmasını gerektirir. Bu nedenle, AML çabaları, hem tanımlanması zor hem de kesintiye uğramayan bir hedefle karşı karşıyadır.

Tüm bu gelişmeler devletlerin kripto paralara karşı nasıl hareket edecekleri, belirli ölçüde yasakların olup olmayacağı ve yasal düzenlemelerin neleri sınırlandıracağı konusu uzun süredir tartışılmaktadır. Bitcoin'i sınıflandırmak ve uygun bir düzenleyici çerçeve belirlemek için uluslararası bir ivme oluşması AML çabalarına katkı sağlayacaktır. Mevcut eğilimde, sınıflandırma çoğunlukla bir para birimi veya bir varlık olarak kabul edilmesi arasında bölünmüştür. Bitcoin kullanımının tamamen yasaklanmasından toleransa kadar değişen düzenlemelerle uluslararası bir yetki alanı tutarsızlığı söz konusudur. Bitcoinin finansal bir teknoloji olarak sınıflandırılması ve düzenlemenin öncelikle özel sektör kuruluşlarına dayandırılması gerekmektedir. W3C, böyle bir rolü üstlenebilir. Bitcoinin bir teknoloji olarak sınıflandırılması ve uluslararası, aşağıdan yukarıya bir düzenleyici çerçevenin uygulanması, uluslararası topluluğun terörün finansmanı ve karapara aklama ile daha etkili bir şekilde mücadele etmesini sağlayacak ve Bitcoin kazançlarından elde edilen gelirlerin vergilendirilmesi mümkün olabilecektir.

Hükümetler, terörizmi ve suçu finanse etmek için sanal para birimlerinin kullanımının zorluğunu tam olarak anlamak ve bunlara hızlı ve geniş bir şekilde yanıt vermek için güçlü uzman ekipleri oluşturmalı ve onları anonimliğe rağmen yasadışı eylemleri takip etme, ayrıntıları analiz etme konusunda eğitmelidir. Ayrıca, bireyler suçu gösteren herhangi bir durumda gerekli özeni göstermeli ve çevrimiçi karapara aklama durumlarında yetkilileri bilgilendirmelidir.

KAYNAKÇA

Amsyar, I., Christopher, E., Dithi, A., Khan, A. N., & Maulana, S. (2020). The Challenge of Cryptocurrency in the Era of the Digital Revolution: A Review of Systematic Literature, *Aptisi Transactions on Technopreneurship (ATT)*, 2(2), 153-159.

- Ayan, Ö. (2020). Küreselleşme ve Kripto (Sanal) Para Hukuku, *Küreselleşmenin Finansal ve Reel Yaşama Yansımaları*. (Ed. Selim Duramaz). ISBN: 978-605-242-808-5. İstanbul. Beta Basım Yayın.
- Batan, C. (2020). Yeni Düzen Paraların (Bitcoin vb.) Hukuki Statüleri, Vergi Mevzuatımızdaki Yeri ve Ülkemiz Ekonomisine Etkileri-2. Yöntem Yeminli Mali Müşavirlik ve Bağımsız Denetim A.Ş. <https://www.yontemymm.com.tr/uploads/pdfcatalog/15092020.pdf> et: 13.10.2020.
- Beessoo, V. & Foondun, A. (2019). Money Laundering Through Bitcoin: The Emerging Implications of Technological Advancement, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3468300, et: 14.10.2020.
- Bollen, R., (2013). The Legal Status of Online Currencies: Are Bitcoins The Future? *Journal of Banking and Finance Law and Practice*. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2285247, et: 14.10.2020.
- Brill, A. & Keene, L. (2014). Cryptocurrencies: The Next Generation of Terrorist Financing?. *Defence Against Terrorism Review* 6(1), 7-30. http://insct.syr.edu/wp-content/uploads/2015/05/Brill_Cryptocurrencies.pdf, et: 14.10.2020.
- Bryans, D. (2014). Bitcoin and Money Laundering: Mining for an Effective Solution, *Indiana Law Journal*, 89, 441-478.
- Cancelli, L. (2020). The Growing Crypto-Assets Threat to Anti-Money Laundering: How Institutions Are Coping With This Phenomenon, *EUDIFIN* WP: 12, https://www.unive.it/pag/fileadmin/user_upload/dipartimenti/economia/doc-eng/eudifin/wp/WP12.pdf, et: 25.10.2020.
- Carlos, J., Zapata, S., Willy, W., Brid, M., & Garry, S. (2014). Prevention of Money Laundering and of The Financing of Terrorism to Ensure The Integrity of Financial Markets in Latin America and The Caribbean. <https://repositorio.cepal.org/handle/11362/37391> et: 15.10.2020.
- Carrick, J. (2016). Bitcoin as a Complement to Emerging Market Currencies, *Emerging Markets Finance and Trade* 52(10), 2321-2334.

- Chason, Eric D. (2019). How Bitcoin Functions As Property Law, *Seton Hall Law Review*, 49, 129-191.
- Claeys, G., Demertzis, M. & Efstathiou, K. (2018). Cryptocurrencies and Monetary Policy, *Policy Contribution*, 10, 1-12.
- Crawford, J. & Guan, D. (2020). Knowing your Bitcoin Customer: Money Laundering in the Bitcoin Economy, *13th Systematic Approaches to Digital Forensic Engineering (SADFE)*, DOI 10.1109/SADFE51007.2020.00013, 38-45.
- Çarkacıoğlu, A. (2016). Kripto-Para Bitcoin. Sermaye Piyasası Kurulu Araştırma Dairesi Araştırma Raporu, <https://www.ekovizyon.com.tr/wp-content/uploads/2017/01/SPK-Bitcoin-Raporu.pdf>, et: 14.10.2020.
- Davidson, L. & Block, W. (2015). Bitcoin, The Regression Theorem, and The Emergence of a New Medium of Exchange, *Q. J. Austrian Econ.* 18 (3), 311-338.
- Dion-Schwarz, C., Manheim, D. & Johnston, P. B. (2019). *Terrorist Use of Cryptocurrencies: Technical and Organizational Barriers and Future Threats*. Santa Monica, CA: RAND. https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/R3000/RR3026/RAND_RR3026.pdf, et: 25.10.2020.
- Dupuis, D. & Gleason, K. (2020). Money Laundering With Cryptocurrency: Open Doors And The Regulatory Dialectic, *Journal Of Financial Crime*. <https://www.emerald.com/insight/publication/issn/1359-0790>, et: 25.10.2020.
- Fletcher, E., Larkin, C. & Corbet, S. (2020). Cryptocurrency Regulation: Countering Money Laundering and Terrorist Financing. <https://ssrn.com/abstract=3704279> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3704279>, et: 01.11.2020.
- Florea, I. O., & Nitu, M. (2020). Money Laundering Through Cryptocurrencies, *Romanian Economic Journal*, 22(76), 66-71
- Foley, S., Karlsen, J. R., & Putnins, T. J. (2019). Sex, Drugs, and Bitcoin: How Much Illegal Activity Is Financed through Cryptocurrencies? *The Review of Financial Studies*, 32(5), 1798-1853.

- Forgang, G. (2019). Money Laundering Through Cryptocurrencies, https://digitalcommons.lasalle.edu/ecf_capstones/40/, et: 01.11.2020.
- Gediz Oral, B. & Yeşilkaya, Y. (2020). Küresel Tehditler: Karapara Aklama Ve Terörizmin Finansmanıyla Mücadele: Basel Anti-Para Aklama (AML) Endeksi, *Küreselleşmenin Finansal Ve Reel Yaşama Yansımaları*. (Ed. Selim Duramaz). ISBN: 978-605-242-808-5. İstanbul. Beta Basım Yayın.
- Gediz Oral, B., & Gökbunar, A. R. (2017). Karapara Aklamanın (Politik) Araçları: Yolsuzluk, Organize Suç ve Mücadelede Mali Önlemler, *Yönetim ve Ekonomi, Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 24(1), 89-114.
- GIFCT (2021). <https://gifct.org/>, et: 03.01.2021.
- Glaser, F., Zimmermann, K., Haferkorn, M., Weber, M. & Siering, M. (2014). Bitcoin - Asset Or Currency? Revealing Users' Hidden Intentions, *ECIS 2014* (Tel Aviv), <https://ssrn.com/abstract=2425247>, et: 26.10.2020.
- Grinberg, R. (2011). Bitcoin: An Innovative Alternative Digital Currency, *Hastings Science & Technology Law Journal*, 4(1), 159-208.
- Gronwald, M. (2019). Is Bitcoin a Commodity? On price Jumps, Demand Shocks, and Certainty of Supply. *Journal of International Money and Finance*, 29, 86-92.
- Guadamuz, A. & Marsden, C. T. (2015). Blockchains and Bitcoin: Regulatory Responses to Cryptocurrencies. *First Monday*, 20(12), 1-46.
- Habibzadeh, M. (2016). Legal Strategies of Money Laundering Prevention Emphasizing Financial–Economical Policies, *Journal of Social Sciences And Humanities Research*, 4(02), 24-28.
- <https://ms.hmb.gov.tr/uploads/2020/11/MSK-RHB-SIB-001-1.4-2.pdf> sürüm 1.4 et: 06.01.2020.
- <https://spk.gov.tr/Bulten/Goster?year=2018&no=42> et: 08.01.2020.
- https://www.bddk.org.tr/ContentBddk/dokuman/duyuru_0512_01.pdf et: 06.01.2020.
- Hufnagel, S., & King, C. (2019). Anti-Money Laundering Regulation and The Art Market, *Legal Studies*: 1-20.

- Johari, R. J., Zul, N. B., Talib, N., & Hussin, S. A. H. S. (2019). Money Laundering: Customer Due Diligence in the Era of Cryptocurrencies. <https://www.atlantis-pess.com/proceedings/icamer-19/125936204>, et: 15.10.2020.
- Kaplanov, N. M. (2012). Nerdy Money: Bitcoin, the Private Digital Currency and The Case Against its Regulation, *Loyola Consumer Law Review* 25(1), 111-174.
- Kethineni, S. & Cao, Y. (2020). The Rise in Popularity of Cryptocurrency and Associated Criminal Activity, *International Criminal Justice Review*, 30(3), 325-344.
- Low, K. F. K. & Teo, E. G. S. (2017). Bitcoins and Other Cryptocurrencies As Property? *Law, Innovation and Technology*, 9(2), 1-39.
- Makarov, I. & Schoar, A. (2020). Trading and Arbitrage in Cryptocurrency Markets, *Journal Of Financial Economics*, 135(2), 293-319.
- Mandjee, T. (2015). Bitcoin, its Legal Classification and its Regulatory Framework, *Journal of Business and Securities Law*, 15(2), 157-218.
- McCallum, B. T. (2015). The Bitcoin Revolution, *Cato Journal*, 35(2), 347-356.
- Nakamoto, S. (2008). Bitcoin: A Peer-To-Peer Electronic Cash System, *Manubot*. <https://git.dhimmel.com/bitcoin-whitepaper/>, et: 15.10.2020.
- Nian, L. P. & Chuen, D. L. (2015). *Introduction to Bitcoin. In Handbook of Digital Currency : Bitcoin, Innovation, Financial Instruments, and Big Data*. Edited by David Lee Kuo Chuen, London: Elsevier Inc, 5-30.
- Prentis, M. (2015). Digital Metal: Regulating Bitcoin as a Commodity, *Case Western Reserve Law Review*, 66(2), 609-638.
- Purusotham, S., Akcora, C. G., Gel, Y. R., Krawiec-Thayer, M., & Kantarcioglu, M. (2020). How To Not Get Caught When You Launder Money On Blockchain?. *Arxiv Preprint Arxiv:2010.15082*.
- Reuter, P., Halliday, T. & Levi, M. (2019). Anti-Money Laundering: An Inquiry Into A Disciplinary Transnational Legal Order, *UC Irvine*

- Journal of International, Transnational, And Comparative Law*, 4(1),1.
- Reynolds, P. & A. S. Irwin (2017). Tracking Digital Footprints: Anonymity within the Bitcoin System, *Journal of Money Laundering Control*, 20 (2).
- Robinson, J. (2006). *Kara Para Aklayıcıları Dünyanın En Büyük Üçüncü Ticaretinin İç Yüzü*. (Çev. Ayşe Emengen). ISBN: 9789755710686, İstanbul. Arion Yayınevi.
- Savaş, D. O., & Danacı, Ö. (2014). Dijital Para Bitcoin; Bir Ödeme Aracı Mı Yoksa Karapara Aklayıcıların Yeni Sığınağı Mı? *Gümrük ve Ticaret Dergisi*, (4), 72-85.
- Schilling, L. M. & Harald U. (2019). Currency Substitution under Transaction Costs, *AEA Papers and Proceedings*, 109, 83-87.
- Shahzad, S. J. H., Bouri, E., Roubaud, D., Kristoufek, L. & Lucey, B. (2019). Is Bitcoin a better Safe-Haven Investment than Gold and Commodities? *International Review of Financial Analysis*, 63, 322-330.
- Teichmann, F. M. J. (2019). Money Laundering and Terrorism Financing through Consulting Companies, *Journal of Money Laundering Control*, 22(1), 32-37.
- Toraman, C., Abdioğlu, H. & İşgüden, B. (2009). Aklama Suçunun Önlenmesine Yönelik Çabalar: Adli Muhasebecilik Mesleği ve Uygulamaları. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 11(1): 17-55.
- Turpin, J. B. (2014). Bitcoin: The Economic Case for a Global, Virtual Currency Operating in an Unexplored Legal Framework. *Indiana Journal of Global Legal Studies*, 21(1), 335-368.
- TBB, (2003). Kara Paranın Aklanması Suçu İle Mücadele ve Bankaların Yükümlülükleri. TC Maliye Bakanlığı Mali Suçları Araştırma Kurulu ve Türkiye Bankalar Birliği, 235, https://www.tbb.org.tr/Dosyalar/Dosyalar/235_aralik2003.pdf, et: 06.01.2021.
- Udofia, A. (2012). Enhancing Anti-Money Laundering and Combating Financing of Terrorism Compliance Programmes by Banks in Nigeria – What Lessons From The European Union?, https://www.academia.edu/3277555/Enhancing_Anti_money_Laundering_and_Combating_Financing_of_Terrorism_Compliance

- Programmes_by_Banks_in_Nigeria_What_Lessons_from_the_European_Union, et: 28.10.2020.
- White, R., Marinakis, Y., Islam, N. & Walsh, S. (2020). Is Bitcoin a Currency, a Technology Based Product, or something else? *Technol. Forecast. Soc. Change* 151 (1), 119877.
- Wiseman, S A. (2016). Property or Currency? The Tax Dilemma Behind Bitcoin. *Utah Law Review*, 2, 417-440.
- Yermack, D. (2015). Is Bitcoin a Real Currency? An Economic Appraisal. In *Handbook of Digital Currency: Bitcoin, Innovation, Financial Instruments, and Big Data*, Edited by David Lee Kuo Chuen, 31-43. London: Elsevier Inc. doi:10.1016/b978-0-12-802117-0.00002-3
- Yıldırım, H. (2018). Açık ve Uzaktan Öğrenmede Blokzincir Teknolojisinin Kullanımı. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 4(3), 142-153.